PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

INGLIZ TILI DARSLARIDA O‘QUVCHILARNING ICHKI MOTIVATSIYASINI OSHIRISHDA INTERAKTIV O‘YINLARNING ROLI

Ahmedova Roza Umidjon qizi
Buxoro Xalqaro Universiteti
Lingvistika yo‘nalishi 2-kurs magistranti
E-mail: rozaahmedova1311@gmail.com

Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20546436

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz tili darslarida o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini rivojlantirishda interaktiv o‘yinlarning pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. Ta’lim jarayonida motivatsiya o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishi, faol ishtiroki va o‘quv natijalariga bevosita ta’sir ko‘rsatuvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Xususan, ichki motivatsiya o‘quvchining tashqi rag‘batlardan mustaqil ravishda bilim olishga bo‘lgan ehtiyoji va qiziqishini ifodalaydi. Maqolada interaktiv o‘yinlarning kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, dars jarayonini faollashtirish, psixologik to‘siqlarni kamaytirish hamda o‘quvchilarning ingliz tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishini oshirishdagi o‘rni ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, interaktiv o‘yinlarning turli shakllari, ularni qo‘llash metodikasi hamda ta’lim samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: ichki motivatsiya, interaktiv o‘yinlar, ingliz tili ta’limi, kommunikativ yondashuv, o‘quv faoliyati, ta’lim texnologiyalari, o‘yin metodlari, o‘quvchi faolligi.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida chet tillarini, ayniqsa ingliz tilini mukammal o‘rganish zamonaviy ta’limning ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasida ham xorijiy tillarni o‘qitish sifatini oshirish, xalqaro standartlarga mos ta’lim tizimini shakllantirish hamda yoshlarning til kompetensiyalarini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonda o‘quvchilarning ingliz tilini o‘rganishga bo‘lgan qiziqishi va motivatsiyasini oshirish dolzarb masala sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Pedagogik va psixologik tadqiqotlar natijalari shuni ko‘rsatadiki, yuqori motivatsiyaga ega bo‘lgan o‘quvchilar o‘quv materialini tezroq o‘zlashtiradi, mustaqil izlanadi hamda bilimlarni amaliy faoliyatda samarali qo‘llay oladi. Ayniqsa, ichki motivatsiya o‘quvchining o‘z ehtiyoji, qiziqishi va shaxsiy maqsadlari asosida shakllanib, ta’lim samaradorligini ta’minlovchi eng muhim omillardan biri sifatida e’tirof etiladi[1].

An’anaviy dars metodlari ayrim hollarda o‘quvchilarning faolligini pasaytirishi, o‘quv jarayonining bir xillashuviga olib kelishi mumkin. Shu sababli zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan interaktiv o‘yinlardan foydalanish o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini oshirishning samarali vositasi sifatida qaralmoqda.

Ichki motivatsiya tushunchasining nazariy asoslari

Motivatsiya inson faoliyatini harakatga keltiruvchi ichki va tashqi omillar yig‘indisi sifatida tavsiflanadi. Psixologlar motivatsiyani ikki asosiy turga ajratadilar: tashqi va ichki motivatsiya. Tashqi motivatsiya baho, mukofot yoki jazodan qochish kabi omillar bilan bog‘liq bo‘lsa, ichki

[1] Gardner R. C. *Motivation and Second Language Acquisition*. – New York: Peter Lang Publishing, 2010. – P. 42.

motivatsiya shaxsning bilim olishga bo‘lgan qiziqishi, yangi narsalarni o‘rganishdan zavqlanishi va o‘zini rivojlantirish istagiga asoslanadi[2].

Amerikalik olimlar E. Deci va R. Rayan tomonidan ishlab chiqilgan “O‘z-o‘zini belgilash nazariyasi” (Self-Determination Theory)ga ko‘ra, ichki motivatsiya uch asosiy ehtiyoj – avtonomiya, kompetentlik va ijtimoiy bog‘liqlik ehtiyojlarining qondirilishi natijasida shakllanadi[3]. Interaktiv o‘yinlar aynan ushbu ehtiyojlarni qondirish imkonini berishi bilan ahamiyatlidir.

Chet tillarini o‘rganishda ichki motivatsiya tilni o‘zlashtirish tezligi va sifati bilan bevosita bog‘liq. O‘quvchi tilni majburiyat sifatida emas, balki qiziqarli faoliyat sifatida qabul qilganda, uning o‘rganish jarayonidagi muvaffaqiyati sezilarli darajada ortadi.

Ingliz tili darslarida interaktiv o‘yinlarning pedagogik imkoniyatlari

Interaktiv o‘yinlar – o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlaydigan, hamkorlikka asoslangan va ma’lum didaktik maqsadlarni amalga oshirishga xizmat qiluvchi ta’lim texnologiyalaridan biridir. Ushbu metod o‘quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi.

Interaktiv o‘yinlarning asosiy afzalliklari quyidagilardan iborat:

- darsga bo‘lgan qiziqishni oshiradi;
- o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi;
- kommunikativ ko‘nikmalarni mustahkamlaydi;
- jamoada ishlash kompetensiyasini shakllantiradi;
- o‘quv materialining uzoq muddatli xotirada saqlanishiga yordam beradi;
- til o‘rganishdagi psixologik qo‘rquv va tortinchoqlikni kamaytiradi.

Tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, o‘yin asosidagi ta’lim metodlari qo‘llanilgan sinflarda o‘quvchilarning darsdagi faolligi va o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari an’anaviy metodlarga nisbatan yuqoriroq bo‘ladi[4].

Interaktiv o‘yinlarning ichki motivatsiyani shakllantirish mexanizmlari

Interaktiv o‘yinlar o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini bir necha yo‘nalishda rivojlantiradi.

1. Qiziqish uyg‘otish

---

[2] Brown H. D. *Principles of Language Learning and Teaching*. – New York: Pearson Education, 2014. – P. 168.

[3] Deci E. L., Ryan R. M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. – New York: Plenum Press, 1985. – P. 32.

[4] Wright A., Betteridge D., Buckby M. *Games for Language Learning*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – P. 15.

O‘yin elementi mavjud bo‘lgan faoliyat inson tabiatiga yaqin bo‘lib, unda tabiiy qiziqish uyg‘otadi. O‘quvchi vazifani bajarishni majburiyat sifatida emas, balki o‘yin jarayonining bir qismi sifatida qabul qiladi.

2. Muvaffaqiyat hissini shakllantirish

O‘yin davomida erishilgan kichik yutuqlar o‘quvchida o‘ziga bo‘lgan ishonchni kuchaytiradi. Bu esa keyingi faoliyatga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

3. Mustaqillikni rivojlantirish

Ko‘plab interaktiv o‘yinlar qaror qabul qilish, strategiya tanlash va muammoni mustaqil hal qilishni talab qiladi. Natijada o‘quvchining avtonomiyasi kuchayadi.

4. Ijtimoiy hamkorlikni ta’minlash

Juftlik va guruhlarda tashkil etilgan o‘yinlar o‘quvchilar o‘rtasida ijobiy kommunikativ muhit yaratadi. Bu esa ta’lim jarayoniga nisbatan ichki qiziqishni oshiradi.

Ingliz tili darslarida qo‘llaniladigan interaktiv o‘yin turlari

Jadval 1

Ingliz tili darslarida samarali qo‘llaniladigan interaktiv o‘yinlar

O‘yin turi	Maqsadi	Rivojlantiriladigan ko‘nikma
Role Play	Real kommunikativ vaziyat yaratish	Gapirish
Guessing Game	Taxmin qilish orqali fikrlashni rivojlantirish	So‘z boyligi
Word Chain	Lug‘atni mustahkamlash	Leksik kompetensiya
Quiz Competition	Bilimlarni nazorat qilish	Xotira va tafakkur
Find Someone Who	Muloqotni faollashtirish	Gapirish va tinglash
Information Gap	Axborot almashishni tashkil etish	Kommunikativ kompetensiya
Kahoot va Quizizz	Raqamli baholash va motivatsiya	Barcha til ko‘nikmalari

Mazkur o‘yinlar o‘quvchilarning yosh xususiyatlari va til darajasidan kelib chiqib tanlanadi.

Interaktiv o‘yinlardan foydalanish samaradorligi

Amaliy kuzatuvlar va ilmiy tadqiqotlar interaktiv o‘yinlarning ta’lim sifatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi. O‘yin texnologiyalaridan muntazam foydalanish natijasida:

- darsdagi faol qatnashuv darajasi oshadi;
- yangi so‘zlarni eslab qolish ko‘rsatkichi yaxshilanadi;
- muloqot qilishga bo‘lgan ishonch ortadi;

- o‘quvchilarning mustaqil ishlash ko‘nikmalari rivojlanadi;
- ingliz tiliga nisbatan ijobiy munosabat shakllanadi.

Ayniqsa, raqamli platformalar asosidagi interaktiv o‘yinlar zamonaviy o‘quvchilarning ehtiyojlariga mos kelib, ularning ta’limga bo‘lgan ichki qiziqishini sezilarli darajada oshirmoqda[5].

Muhokama

Interaktiv o‘yinlarning samaradorligi ularni maqsadga muvofiq tashkil etishga bog‘liq. O‘yin ta’lim maqsadiga xizmat qilishi, o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos bo‘lishi lozim. Aks holda o‘yin faqat ko‘ngilochar vosita sifatida qolib ketishi mumkin.

Shuningdek, pedagog interaktiv o‘yinlarni tanlashda kommunikativ yondashuv tamoyillariga amal qilishi, o‘quvchilar o‘rtasida sog‘lom raqobat va hamkorlik muhitini yaratishi muhimdir. O‘yin faoliyatining natijalari refleksiya bilan yakunlanganda ta’limiy samaradorlik yanada ortadi.

Xulosa

Ingliz tili darslarida interaktiv o‘yinlardan foydalanish o‘quvchilarning ichki motivatsiyasini oshirishning samarali pedagogik vositalaridan biridir. O‘yinlar o‘quvchilarning darsdagi faolligini kuchaytiradi, bilimlarni o‘zlashtirish jarayonini qiziqarli va mazmunli qiladi hamda kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantiradi. Interaktiv o‘yinlar orqali o‘quvchilar o‘z imkoniyatlarini namoyon etish, mustaqil fikrlash va hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini egallaydilar. Natijada ingliz tilini o‘rganishga nisbatan barqaror ichki motivatsiya shakllanadi.

Shu bois zamonaviy ingliz tili darslarida interaktiv o‘yinlarni tizimli ravishda qo‘llash, ularni innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan integratsiyalash va o‘qituvchilarning metodik kompetensiyasini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Deci E. L., Ryan R. M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. – New York: Plenum Press, 1985. – 371 p.
2. Ryan R. M., Deci E. L. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being // *American Psychologist*. – 2000. – Vol. 55(1). – P. 68–78.
3. Gardner R. C. *Motivation and Second Language Acquisition*. – New York: Peter Lang Publishing, 2010. – 251 p.
4. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. 5th Edition. – London: Pearson Education, 2015. – 446 p.
5. Wright A., Betteridge D., Buckby M. *Games for Language Learning*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 138 p.
6. Hadfield J. *Intermediate Communication Games*. – London: Longman, 2014. – 96 p.
7. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.

[5] Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – P. 258.

8. Brown H. D. *Principles of Language Learning and Teaching*. – New York: Pearson Education, 2014. – 378 p.
9. Nunan D. *Practical English Language Teaching*. – New York: McGraw-Hill, 2003. – 338 p.
10. Ur P. *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2012. – 375 p.